

**ΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ:
ΝΕΟΤΕΡΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ**

Μόττη-Στεφανίδη Φ.

Τομέας Ψυχολογίας, Φ.Π.Ψ., Πανεπιστημίου Αθηνών

Στο συμπόσιο αυτό θα παρουσιασθούν νέα δεδομένα από τη διαχρονική μελέτη της προσαρμογής και ψυχικής ανθεκτικότητας μεταναστών εφήβων μαθητών. Ειδικότερα, θα εξετασθεί η σχέση μεταξύ διαφόρων ατομικών και οικογενειακών παραγόντων και της σχολικής και ψυχολογικής προσαρμογής Αλβανών μαθητών που φοιτούν σε Γυμνάσια της Αττικής. Τα αποτελέσματα που θα παρουσιασθούν αποτελούν μέρος μελέτης (επιστημονική υπεύθυνη: Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη) που έχει κυρίως χρηματοδοτηθεί από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II Πυθαγόρας: Ενίσχυση Ερευνητικών Ομάδων στα Πανεπιστήμια και εν μέρει από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ο Βασίλης Παυλόπουλος θα εξετάσει διαχρονικά διάφορους παράγοντες που αφορούν στην ποιότητα των σχέσεων μεταξύ των μελών της οικογένειας, τον επιπολιτισμό των εφήβων και την προσαρμογή τους. Ο Νίκος Τάκης θα εξετάσει τη σχολική και ψυχολογική προσαρμογή μεταναστών και γηγενών εφήβων ως προς τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους και την κοινωνική και οικονομική αντιξοότητα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειές τους. Η Μαρίνα Ντάλλα θα εξετάσει αν επιτελούνται αλλαγές στην προσαρμογή, τον επιπολιτισμό και τις αντιλαμβάνοντες διακρίσεις Αλβανών μαθητών κατά τη διάρκεια ενός έτους. Η Αθανασία Παπαθανασίου θα εξετάσει τη σχέση μεταξύ των πέντε μεγάλων παραγόντων της προσωπικότητας και των αντιλαμβανόμενων διακρίσεων σε ατομικό επίπεδο.

S22A

**ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ: ΜΙΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

Παυλόπουλος Β., Μόττη-Στεφανίδη Φ.

Τομέας Ψυχολογίας, Φ.Π.Ψ, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η προσαρμογή των εφήβων μεταναστών περιλαμβάνει σύνθετες, δυναμικού χαρακτήρα διεργασίες που εκτυλίσσονται στο πέρασμα του χρόνου. Παρόλα αυτά, η επίδραση του χρόνου στην προσαρμογή των μεταναστών εφήβων έχει μελετηθεί με συγχρονικές μάλλον, παρά διαχρονικές μεθόδους. Στην έρευνα αυτή παρουσιάζονται τα πρώτα ευρήματα από το διαχρονικό ερευνητικό πρόγραμμα AStRA (Athena Studies of Resilient Adaptation). Το δείγμα αποτελούσαν 131 έφηβοι από την Αλβανία, 117 Πόντιοι από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και ομάδα ελέγχου 295 Ελλήνων γηγενών συμμαθητών τους, οι οποίοι ζουν στην ευρύτερη περιφέρεια της Αθήνας. Αξιολογήθηκε η προσαρμογή των εφήβων αυτών σε τρία χρονικά σημεία, τα οποία αντιστοιχούσαν σε φοίτηση κατά τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου. Η συλλογή των δεδομένων έγινε αξιοποιώντας πολλαπλές μεθόδους και πηγές πληροφόρησης. Οι μετρήσεις αναφέρονταν στον ακαδημαϊκό (σχολική επίδοση, αντιλήψεις εκπαιδευτικών), τον ψυχολογικό (συναισθηματικά συμπτώματα), τον οικογενειακό (συγκρούσεις γονέων-εφήβων) και τον διομαδικό-πολιτισμικό τομέα (προσανατολισμός προς τους συμπατριώτες και προς τους Έλληνες). Τα αποτελέσματα έδειξαν χαμηλότερο επίπεδο σχολικής και οικογενειακής – αλλά όχι και συναισθηματικής – προσαρμογής των μεταναστών εφήβων, συγκριτικά με τα Ελληνόπουλα, κατά την πρώτη μέτρηση. Η διαχρονική εξέλιξη των διαστάσεων της προσαρμογής των τριών ομάδων εφήβων ανέδειξε τον ρόλο αναπτυξιακών όσο και επιπολιτισμικών διεργασιών. Οι παράγοντες αυτοί συζητώνται σε συνάρτηση με πρακτικές εφαρμογές στο χώρο της οικογένειας και του σχολείου.

S22B

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΤΙΞΟΟΤΗΤΑ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ
ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΓΗΓΕΝΩΝ ΕΦΗΒΩΝ**

Τάκης Ν., Μόττη-Στεφανίδη Φ.

Τομέας Ψυχολογίας, Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να εξετάσει τη σχολική και ψυχολογική προσαρμογή μεταναστών και γηγενών εφήβων ως προς τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς τους και την κοινωνική και οικονομική αντιξοότητα που αντιμετωπίζουν οι οικογένειές τους. Πραγματοποιήθηκαν αναλύσεις συναφειακής προσέγγισης σε εμπειρικά στοιχεία από τη μελέτη Athena Study of Resilient Adaptation (AStRA), ένα ερευνητικό πρόγραμμα για μετανάστες και γηγενείς εφήβους σε Ελληνικά Δημόσια σχολεία. Το δείγμα αποτελούνταν από 153 μετανάστες μαθητές από την Αλβανία και 277 Έλληνες συνομηλίκους τους (Μ.Ο. ηλικίας=15.7 έτη). Για τον υπολογισμό της αντιξοότητας χρησιμοποιήθηκε ένας δείκτης βασισμένος σε κοινωνικές/ δημογραφικές μεταβλητές και η κοινωνική θέση μειονότητας. Η σχολική προσαρμογή και η ψυχολογική επάρκεια υπολογίστηκαν με διάφορες μεθόδους και από διαφορετικές πηγές πληροφόρησης, στις οποίες περιλαμβάνονται τα αρχεία των σχολείων, αξιολογήσεις των καθηγητών για τη συμπεριφορά των μαθητών (Motti-Stefanidi et al., 2008), κοινωνιομετρικά τεστ για τη δημοτικότητα (Coie, Dodge & Coppotelli, 1982) και ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς για τα συμπτώματα συναισθήματος (Goodman, 1997) και την αυτοεκτίμηση (Rosenberg, 1965). Για την αξιολόγηση της προσωπικότητας των εφήβων χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο NEO-FFI (Costa & McCrae, 1992). Οι αναλύσεις συναφειακής προσέγγισης χρησιμοποιήθηκαν για να διαπιστωθεί εάν η προσωπικότητα παρεμβάλλεται στην σχέση μεταξύ αντιξοότητας και προσαρμογής. Τα αρχικά αποτελέσματα έδειξαν ότι, μετά τον έλεγχο για την επίδραση των δημογραφικών μεταβλητών, η υψηλή ακαδημαϊκή επίδοση συνδέεται με χαμηλή εξωστρέφεια, προσήνεια και νευρωτισμό και αυξημένη ευσυνειδησία. Μετά τον έλεγχο για την επίδραση των χαρακτηριστικών προσωπικότητας, και οι δυο δείκτες αντιξοότητας εξακολουθούσαν να προβλέπουν τη σχολική επίδοση. Θα συζητηθεί η συμβολή των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας στην ανάπτυξη της ψυχικής ανθεκτικότητας σε συνθήκες αντιξοότητας.

S22C

ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ, ΕΠΙΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΕΦΗΒΩΝ: ΜΙΑ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Ντάλλα Μ., Μόττη-Στεφανίδη Φ.

Τομέας Ψυχολογίας, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η περίοδος της εφηβείας χαρακτηρίζεται από πληθώρα αλλαγών σε όλους τους τομείς της ζωής του ατόμου. Οι έφηβοι μετανάστες εκτός από τις φυσιολογικές αλλαγές της ηλικίας τους, έχουν να αντιμετωπίσουν και τις στρεσογόνες μεταβολές που συνδέονται με την πολιτισμική μετάβαση. Συνεπώς, οι διεργασίες προσαρμογής των εφήβων αυτών παρουσιάζουν σημαντικές προκλήσεις. Στόχοι αυτής της διαχρονικής έρευνας ήταν: α) να εξεταστεί αν η μετανάστευση αποτελεί παράγοντα κινδύνου για την φυσιολογική ανάπτυξη των εφήβων, β) να συγκριθούν δύο διαφορετικές μετρήσεις ώστε να διερευνηθεί αν επιτελούνται αλλαγές σχετικά με την προσαρμογή, τον επιπολιτισμό και τις αντιλαμβάνοντες διακρίσεις των Αλβανών μαθητών κατά τη διάρκεια ενός έτους, και γ) να διερευνηθεί αν οι δύο διαφορετικές μετρήσεις του επιπολιτισμού και των αντιλαμβανόμενων διακρίσεων αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες της προσαρμογής των Αλβανών εφήβων. Τα ευρήματα βασίζονται στη μελέτη 175 Αλβανών και 399 Ελλήνων μαθητών σε δύο διαφορετικά χρονικά διαστήματα, στην πρώτη και τη δεύτερα τάξη Γυμνασίου. Ο μέσος όρος ηλικίας των παιδιών ήταν 12.6 ετών. Η προσαρμογή των εφήβων αξιολογήθηκε βάσει της βαθμολογίας και των απουσιών τους (αρχεία σχολείου), της παρουσίας ευσυνείδητης και μη διαταρακτικής συμπεριφοράς με βάση αναφορές των καθηγητών (Motti-Stefanidi, et al., 2008), της αυτοεκτίμησης (Rosenberg, 1965) και προβλημάτων συναισθήματος (Goodman, 1997) με βάση αυτοαναφορές των εφήβων. Για τη μέτρηση του επιπολιτισμού χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο των Nguyen και von Eye (2002), ενώ η μέτρηση αντιλαμβανόμενων διακρίσεων βασίστηκε σε ερωτήματα αντίστοιχων εργαλείων των Verkuyten (1998) και Phinney (1998). Βρέθηκε ότι και στις δύο μετρήσεις οι Αλβανοί έφηβοι είχαν χαμηλότερο μέσο όρο βαθμολογίας, περισσότερες απουσίες, χαμηλότερη ευσυνείδηση, πιο διαταρακτική συμπεριφορά και χαμηλότερο μέσο όρο δημοτικότητας από τους γηγενείς Έλληνες. Τα αποτελέσματα των παλινδρομικών ιεραρχικών αναλύσεων κατέδειξαν σημαντικούς προβλεπτικούς παράγοντες κινδύνου και προστασίας της προσαρμογής των εφήβων μεταναστών. Τα αποτελέσματα θα συζητηθούν υπό το φως των πιθανών παρεμβάσεων, που μπορεί να συνεισφέρουν στην αποτελεσματική προσαρμογή των μεταναστών μαθητών.

S22D

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ
ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΕΦΗΒΩΝ**

Παπαθανασίου Α., Μόττη-Στεφανίδη Φ.

Τομέας Ψυχολογίας, Φ.Π.Ψ., Πανεπιστήμιο Αθηνών

Οι έφηβοι μετανάστες πρώτης και δεύτερης γενιάς αποτελούν πια ένα σημαντικό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της σχέσης των πέντε παραγόντων προσωπικότητας με τις αντιλαμβανόμενες διακρίσεις σε ατομικό επίπεδο και είναι μέρος της ευρύτερης μελέτης των ψυχικά ανθεκτικών μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων, η οποία διεξήχθη από την ομάδα AStRA (Athena Studies of Resilience and Adaptation). Το δείγμα αποτελούνταν από 158 Αλβανούς μετανάστες εφήβους, από τους οποίους οι 83 (52,5%) ήταν αγόρια και οι 75 (47,5%) κορίτσια, και οι 127 (80,4%) ήταν μετανάστες πρώτης γενιάς και οι 31 (19,6%) μετανάστες δεύτερης γενιάς, οι οποίοι φοιτούσαν στην Γ' τάξη του Γυμνασίου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 8 σχολεία της Αττικής, τα οποία επιλέχθηκαν λόγω του υψηλού ποσοστού μεταναστών μαθητών που φοιτούσαν σε αυτά. Η μέτρηση των αντιλαμβανόμενων διακρίσεων σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο βασίστηκε σε ερωτήματα αντίστοιχων εργαλείων των Verkuyten (1998) και Phinney (1998), ενώ η αξιολόγηση των πέντε παραγόντων προσωπικότητας βασίστηκε στο ερωτηματολόγιο NEO-FFI των Costa και McCrae (1992). Υπολογίστηκαν οι δείκτες συνάφειας r του Pearson ανάμεσα στις κλίμακες και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει αρνητική συνάφεια ανάμεσα στους παράγοντες εξωστρέφεια και προσήγεια και τις αντιλαμβανόμενες διακρίσεις σε ατομικό επίπεδο, ενώ υπάρχει θετική συνάφεια ανάμεσα στον παράγοντα νευρωτισμό και τις αντιλαμβανόμενες διακρίσεις σε ατομικό επίπεδο. Η συζήτηση θα εξετάσει πιθανές ερμηνείες του φαινομένου σε σχέση με ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες στην ελληνική πραγματικότητα και τις εξελίξεις στη διεθνή βιβλιογραφία.